

Essida a Orgòsolo e Mamujada

Est andata beni meda s'essida de sàbudu passau, su 9 de Donniasantu, cun s'abbisita a is biddas de Orgòsolo e Mamujada. A s'atividadì, chi fadiat parti de cussas cuncordadas cun su Progetu "Sa Marmidda chistionat in Sardu", finantziada cun su dinai de sa Regione Autònoma de Sardigna cunforma a sa L. 482/99 e a sa L.R. 22/20218, ant partetzipau tzitadinas e tzitadinus de is biddas de Barúmini, Gésturi e Tuili.

Parténtzia a is 7:30 de mengianu in sa Pratzza de su Comunu de sa bidda de Fradi Nicola, e firmadas in sa bidda de Su Nuraxi e, infinis, in su Comunu Cabufila de su progetu: pustis de èssiri pesaus totus in su postali, e de ai fatu prus o mancu 3 oras de biàgiu, faendi pàsiu a s'àrea de sosta de Abba-santa po si pigai unu cafereddu, a is 11.00 is partetzipantis funt lómpius a sa bella bidda de Orgòsolo, famada meda po is murales.

Is Muralis de Orgòsolo e sa Cripta de sa Biada Antónia Mesina

E difatis, sa primu parti de su programma de s'essida est istètia dedicada própiu a una passillada in is bias de sa bidda, cun sa ghia de Ilària e Èlena de "ScopriOrgosolo" (poneus sa pàgina facebook insoru in is acàpius a s'acabbu de s'artìculu) chi ant acumpangiau a totus a biri unus cantu *murales*, ispieghendi in s'interis sa nàscida de custu fenomenu.

Su primu a fai unu murali in Orgòsolo est istètiu unu maistu toscanu, de Siena, Francesco Del Casino, pintori chi at fatu giai su 90% de is muralis de sa bidda. Issu costumàt a pigai ispiratzioni pruscatotu de s'òpera de Pablo Picasso: difatis, is disinnus cosa sua, chi si podint ammirai in is murus de is fràigus de sa bidda orgosulesa, si podint connosci de su piessignu particolari de is caras, ca issu fadiat un'ogu prus artu de s'àteru, e fintzas de is bisuras de is personàgius chi pintàt, poita ca costumàt a fai manis e peis prus mannus, in proportzioni, de su restu de su corpus.

Su tema printzipali de is muralis de Orgòsolo? Certu, totu cumentzat de Pratobello, candu sa genti si fiat furriada contras a sa basi militari chi s'Istadu boliat fai ingunis acanta de sa bidda, in cussu sartu chi, de is tempus de s'antigòriu, est sèmpiri istètiu de totus po ddoi portai a pasci su bestiàmini o po andai a fai linna e àteras cosas, chene perou impreai violèntzia, ma faendi un'arrempellada pacífica. Perou is òperas contant no isceti custa istória, ma àteras puru, chi andant de is chistionis prus políticas a cussas istóricas o modernas, fueddendi fintzas de autoris, cantadoris, poetas e àterus personàgius de importu mannu, siat po sa Sardigna, siat po su mundu intreu.

Orgòsolo, perou, est craru chi no est isceti sa bidda de is muralis: difatis, bantu de is Orgosulesus funt is tradizionis, cumentzendi de is bistiris coloraus meda e ricus de particularis cument'e "su lizu", su lillu de Sant'Antoni, o su muncadori chi portàt is féminas in conca, "su lionzu", o sa cosa de papai, cument'e is culurgionis mannus prenus de rescotu e ispinàciu, fritus e cundius cun bagna ("Cosa ligeredda, balla!" ant narau giai totus, candu ant intèndiu sa retzeta), su pani carasau chi is Orgulesus narant "pane tostu", e s'ispianada.

Infinis, un'àtera particularidadi de sa bidda est sa presèntzia de su Museu e Laboratòriu "Tramas

de Seda” de Maria Corda, maista de sa seda e allevadora de sírigu, su tzerpiu chi fait sa seda e bivit asuba de is matas de gessa.

Su giru est acabbau cun s’abbisita a sa Cripta de Antónia Mesina, chi Paba Giuanni Pàulu II at nemonau “Biada” in su 1987. S’istória de custa picioca orgosulesa est trista meda: candu teniat 15 annus fiat essia impari cun s’amiga sua Annedda a circai linna po fai su fogu po coi su pani. Unu picio-cu iat circau de si ndi approfita de issa, ma Antónia iat poderau e issu, arrennegau po non nci èssiri arrennésciu a otenni su chi boliat, dda iat morta iscudendidda a corpus de pedra; sa giustítzia ddu iat cundennau, e ddu ant fusilau in su 1937. Immoi is restus de sa Biada Mesina, bistiis cun su bistiiri traditzionali de Orgòsolo, s’agatant aintru de unu baullu de imbídriu, po sa veneratzioni de is fidelis de sa bidde e de foras.

Su Museu de is Màscaras Mediterràneas de Mamujada

Acabbada s’abbisita a Orgòsolo, pustus de un’orixedda de pàsiu po prandi, sa truma nci est torrada a pesai in su postali po s’ispostai a sa bidde de Mamujada: su programma difatis at prevídiu un’abbisita a su Museu de is Màscaras Mediterràneas, chi at torrau a aberri de pagu - su 31 de Mesi de Ladàmini - cun un’ammosta museogràfica e multimediali fata noa.

Pustis de ai castiau unu bídeu chi ispiegat cumentis is maistus de linna faint is màscaras, trabbalendi a iscrafeddu arrogus de linna de pirastu e de àteras matas, cun sa ghia de Mariella is partetzipantis primedotu ant pótziu connosci mellus is figuras típicas de su Carrasegare Mamujadinu: is “Mamuthones e Issohadores”. Su Mamuthone, cun unu càrrigu de prus de 30 chilus de pitajolus, est bistiis cun sa mastruca, una peddi niedda, e tenit sa bisera, una màscara, custa puru niedda, e unu muncadori de fémina a ddi cuai sa conca; s’Issohadore, imbecis, tenit una bisera bianca, su “curitu” arrúbiu e unus cantu sonajoleddus apicaus in pitzus, is cratzonis biancus e, sa cosa printzipali, sa “soha” (est a narri sa soca o sogu). Totus impari, 12 Mamuthones in duas fileras e 8 Issohadores

totu a ingíriu, a s'acabbu de s'ierru, sa Dí de Santu Antoni de su Fogu, faint unu ballu cadentzau: is primus pistant is peis po ndi iscidai sa terra e po agiudai sa fertildadi, is àterus si movint e ghetant sa sogu po aciapai sa genti - pruscatotu is giovuneddas - po ddis augurai saludi e bona sorti. Su Cabu, cument'e unu diretori de orchestra, ghiat su grupu e cumandat su ballu: su sonu ipnóticu si intendit de atesu, e is Mamujadinus ddu cumprendint luegus, candu Mamuthones e Issohadores funt acanta de lompì.

Cuddas màscaras fortzis ant a fai a timiri, ma funt bellas diaderus, e tocat a cumprendi ca non serbint a cuai sa faci de is chi ddas portant, ma funt unu mesu po si mudai deunudotu: ponendi-ddas, is óminis - is féminas non ddas podint portai - lassant s'identidadi insoru po diventai Mamuthone o Issohadore, e est una cosa chi si passant de babbus in fillus, cument'e in una cunfraria; is pipius, giai a piticus, in prus de andai a giogai a fúbalu e a sonai, s'allenant po imparai su passu cadentzau o a ghetai sa sogu.

Pustis de custas, sa ghia fueddat de is màscaras típicas de Otzana, is "Boes e Merdules" (labai s'acentu: sa vocali tónica est sa "u"): s'assimbillant is bistiris, ma funt diversas is "caratzas" (aici ddas tzérriant in Otzana), ca cussas de is Boes funt pintadas e tenint própiu sa cara de unu boi cun is corrus, e imbecis cussas de is Merdules funt totu nieddas. Fintzas custas figuras, mancai si movant chene un'órdini pretzisu, e duncas de manera diversa de is de Mamujada, funt acapiadas a sa terra e a is animalis.

Is màscaras sardas acabbant cun is figuras de is "Thurpos" (tzurpus) de Oroteddi, chi parint paras e, imbecis de portai màscaras, tenint sa faci pintada de nieddu, e de sa Filonzana de Otana.

In is àterus aposentus de su Museu si podint biri unu muntone de màscaras chi ndi benint de Terramanna o de àterus logus de s'Europa: giai totus s'assimbillant, ca custas puru funt figuras chi faint a timiri e tenint bisuras de animalis, ma ndi ddoi at fintzas calincuna prus alirga e colorada.

A pustis de ndi èssiri essius de su Museu e de ai torrau gràtzias, est ora de furriai a domu: duncas sa truma torrat a pesai in su postali. Torra tres oras de biàgiu ma, a intendi su parri de is partetzi-pantis, ndi est bàlia sa pena diaderus: su giru de is Muralis de Orgòsolo e s'abbisita a su Museu de is Màscaras Mediterràneas est istétia una bella ocasioni po connosci logus nous e intendi fueddadas diferentis, e fintzas una bella dí de ispàssiu. Duncas: àteras bortas!

Si ndi boleis isciri de prus, podeis bisitai custus acàpius:

- <https://www.facebook.com/ScopriOrgosolo>
- <https://www.museomaschere.it/>
- <https://www.facebook.com/samarmiddachistionatinsardu>

SA MARMIDDA CHISTIONAT IN SARDU - Progetu finantziau cun su dinai de sa Regione Autònoma de Sardigna cunforma a sa L. 482/99 e a sa L.R. 22/2018.